

TERVON KUNNAN ILMASTOSUUNNITELMA (LUONNOS)

Sisällys

1 Tervon ilmastotavoitteet ja lähtökohdat	3
2 Ilmastotyön painopisteet	4
3 Kunnan ilmastopäästöt	6
4 Ilmastotyön tavoitteet tai toimenpiteet	8
4.1 Kestävä energiantuotanto ja -kulutus	8
4.2 Vähäpäästöisempi liikkuminen	10
4.3 Materiaalikiertojen edistäminen	11
4.4 Kestävämpi ruokajärjestelmä ja ruuantuotanto	13
4.5 Monimuotoiset metsät ja hyvinvoiva luonto	15
4.6. Ilmastomyönteinen kuntaorganisaatio	16
5 Ilmastomuutokseen sopeutuminen	18
6 Ilmastosuunnitelman seuranta	19
Lähteet	20

1 Tervon ilmastotavoitteet ja lähtökohdat

Ilmastosuunnitelman tavoitteena on käsitellä Tervon päästövähennystoimia. Tervo noudattaa ilmastotavoitteissaan valtakunnallista ja maakunnallista linjaa ja tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteena on toteuttaa jäljempänä kuvatut toimenpiteet ja saavuttaa 70 % päästövähennys vuoteen 2035 mennessä (vertailuvuotena 2007) ja loput päästöt sidotaan hiilinieluihin ja -varastoihin. Ilmastosuunnitelma sisältää tavoitteita sekä päästöjen vähentämiseen että hiilinielujen vahvistamiseen. Tervossa ei ole aiempaa ilmastosuunnitelmaa, mutta ilmastomyönteisiä toimia on tehty eri toimialoilla jo vuosia. Ilmastosuunnitelman myötä ilmastotoimet läpileikkaavat kaikkia toimialoja ja tuovat suunnitelmallisen seurannan osaksi työtä.

Ilmastosuunnitelma sisältää eritasoisia toimia ja eri toimialoja koskevia toimia. Tervon ilmastosuunnitelman toimissa on tavoitteena saada aikaan sekä suoria että epäsuoria päästövähennyksiä mahdollisimman pienten lisäinvestointien kautta. Suorilla tarkoitetaan, että kunnan toiminnassa pyritään vähentämään energiankulutusta ja ilmastopäästöjä. Epäsuorilla toimilla puolestaan tarkoitetaan sitä, että kunta kehittää kuntalaisten mahdollisuuksia toimia ilmastoystävällisesti ja näyttää esimerkkiä ilmastotoimijana. Ilmastotavoitteeseen pääsy edellyttää sekä kulutuksen vähentämistä että suuntaamista ilmastoystävällisempiin vaihtoehtoihin.

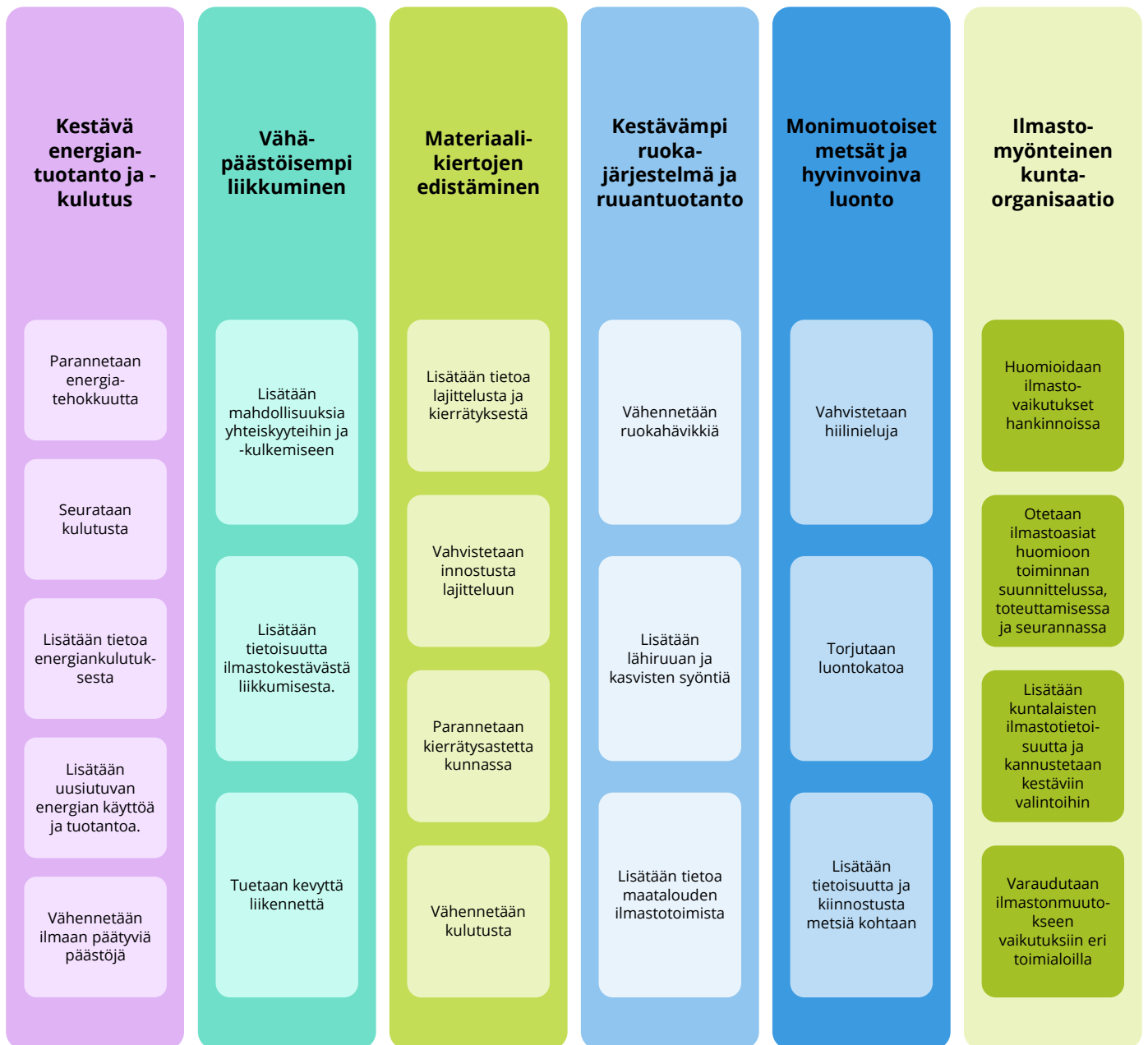
Ilmastosuunnitelma hyväksytään valtuustossa tämän valtuustokauden aikana. Tämän jälkeen suunnitelma otetaan osaksi kunnan toimintaa ja talouden suunnittelua. Ilmastosuunnitelma päivitetään vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelman tavoitteet liitetään myös kuntastrategiaan ja toteutetut ilmastotoimet tunnistetaan.

Ilmastosuunnitelman on tarkoitus olla kunnianhimoinen, mutta realistinen suunnitelma siitä, miten Tervossa voidaan vähentää ilmakehään pääseviä päästöjä. Suunnitelmassa on asetettu tavoitteita eri aikaväleille ja toimenpiteitä lisätään suunnitelmaan työn edetessä. Suunnitelmapäivitykset hyväksytetään valtuustossa. Nykyisessä suunnitelmaluonnoksessa olevien toimien vaikuttavuutta arvioidaan vuoden 2024 aikana, ja nämä tiedot lisätään ilmastosuunnitelmaan.

Kunnassa tapahtuvien päästöjen vähentämisen rinnalla pyritään vähentämään myös kulutuksen aiheuttamia alueen ulkopuolisia päästöä sekä tarjoamaan hyviä ilmastoratkaisuja käytettäväksi laajemmalla alueella. Pariisin ilmastopimuksen tavoitteen toteutuminen edellyttää kulutuksen päästöjen merkittävää vähentämistä ja asukaskohtaisen hiilijalanjäljen pienentämistä: 1,5 asteen mukaista elämäntapaa ja kiertotalouden vahvistumista. Ilmastotyössä pidetään keskeisesti mielessä myös se, että ilmastomuutoksen sopeutuminen ja varautuminen vaativat suunnitelmia ja toimia kaikilla toimialoilla, mutta ilmastotyön kautta voidaan aikaansaada päästösäästöjen lisäksi taloudellisia säästöjä ja luoda kunnalle positiivista näkyvyyttä.

2 Ilmastotyön painopisteet

Tervon ilmastosuunnittelussa keskitytään kuuteen osa-alueeseen, joilla päästöjä pyritään vähentämään. Päästöjen vähentämistä on tarkoitus tehdä sekä suoraan kunnan toiminnassa että asukkaiden ja toimijoiden tiedottamisen, kannustamisen ja ilmastomyönteisten tekojen mahdollistamisen kautta. (Kuva 1).

Kuva 1. Tervon ilmastosuunnitelman osa-alueet ja päämäärät.

Kunnan toiminnassa suurimmat suorat päästövähennysmahdollisuudet ovat energiantuotannossa ja -kulutuksessa. Lisäksi toimissa korostuu ohjausvaikutus ja tiedotuksen ja viestinnän merkitys.

Ilmastosuunnitelma tukee Tervon kunnan strategian (2023–2025) toteutumista (kuva 2).

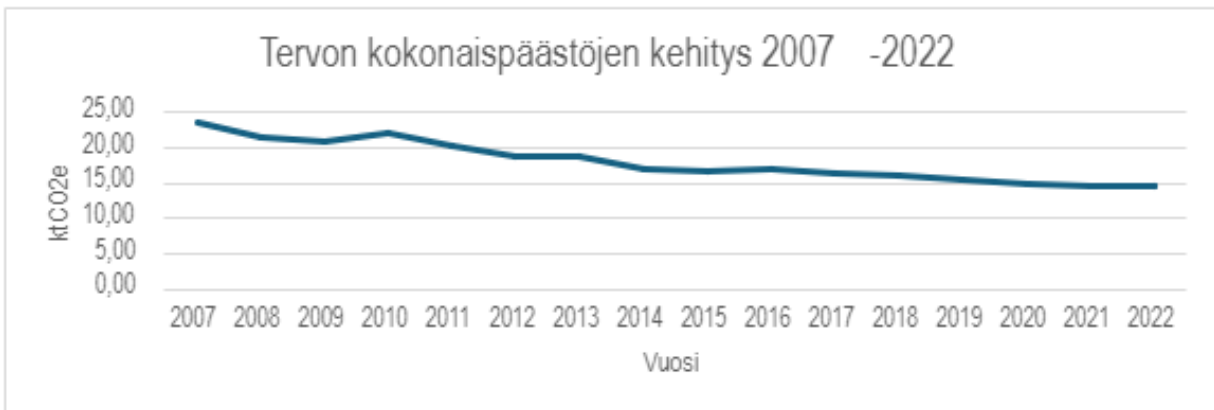

Kuva 2. Kuntastrategian linkittyminen ilmastotavoitteisiin.

3 Kunnan ilmastopäästöt

Tähän ilmastosuunnitelmaan kerätyt tiedot perustuvat Suomen ympäristökeskuksen aineistoihin (SYKE) Tervon päästöistä vuosina 2021–2022. Suunnitelmaa laadittaessa käytetyt tiedot olivat uusimpia käytettävissä olevia tietoja. Vuosina 2007–2022 Tervon päästöt ovat hiljalleen laskeneet (kuva 3.) Vuonna 2021 Tervon kokonaispäästöt olivat 14,9 kt CO₂e. Laskennassa on huomioitu kokonaispäästöt, joihin kuuluvat kaikki päästöt teollisuuden prosessipäästöjä, kotimaan lentoliikennettä, jäänmurtajia ja maankäyttösektoria lukuun ottamatta. Laskelma ei myöskään sisällä päästöhyvityksiä tai raskaan läpiajoliikenteen päästöjä.

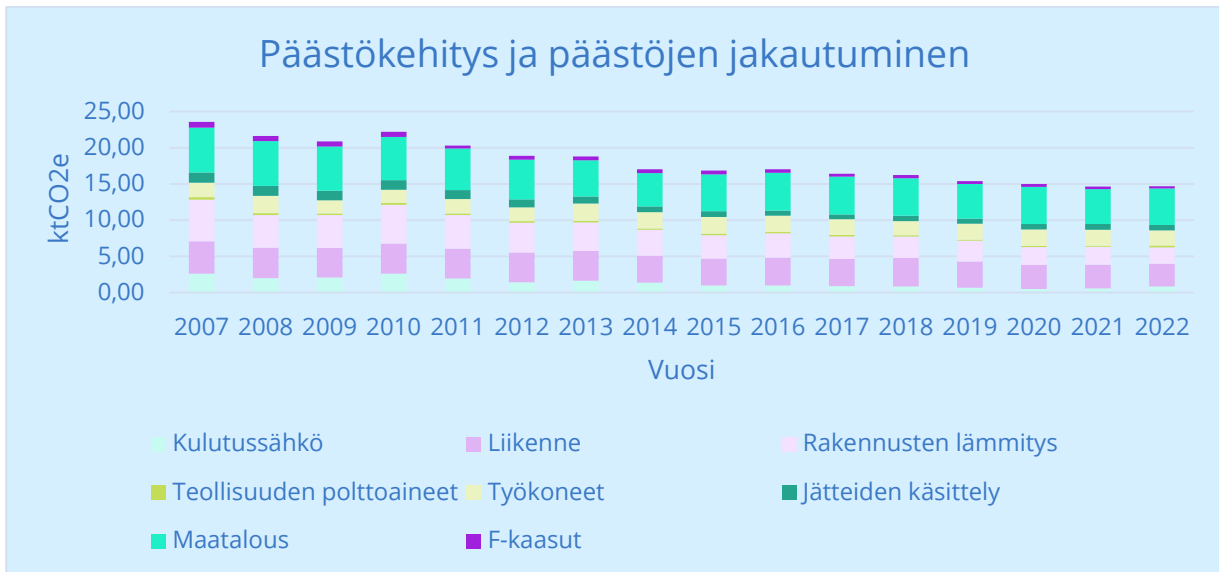
Vuonna 2021 suurimpia päästöluokkia olivat maatalous, tieliikenne ja työkoneet. (kuva 4). Tervon päästöjen jakautumista vuosina 2007–2022 on havainnollistettu kuvassa 5.

Kuva 3. Tervon päästöt ovat vähentyneet noin 38 % vuodesta 2007. Asukaskohtaisesti tämä tarkoittaa 24 % laskua.

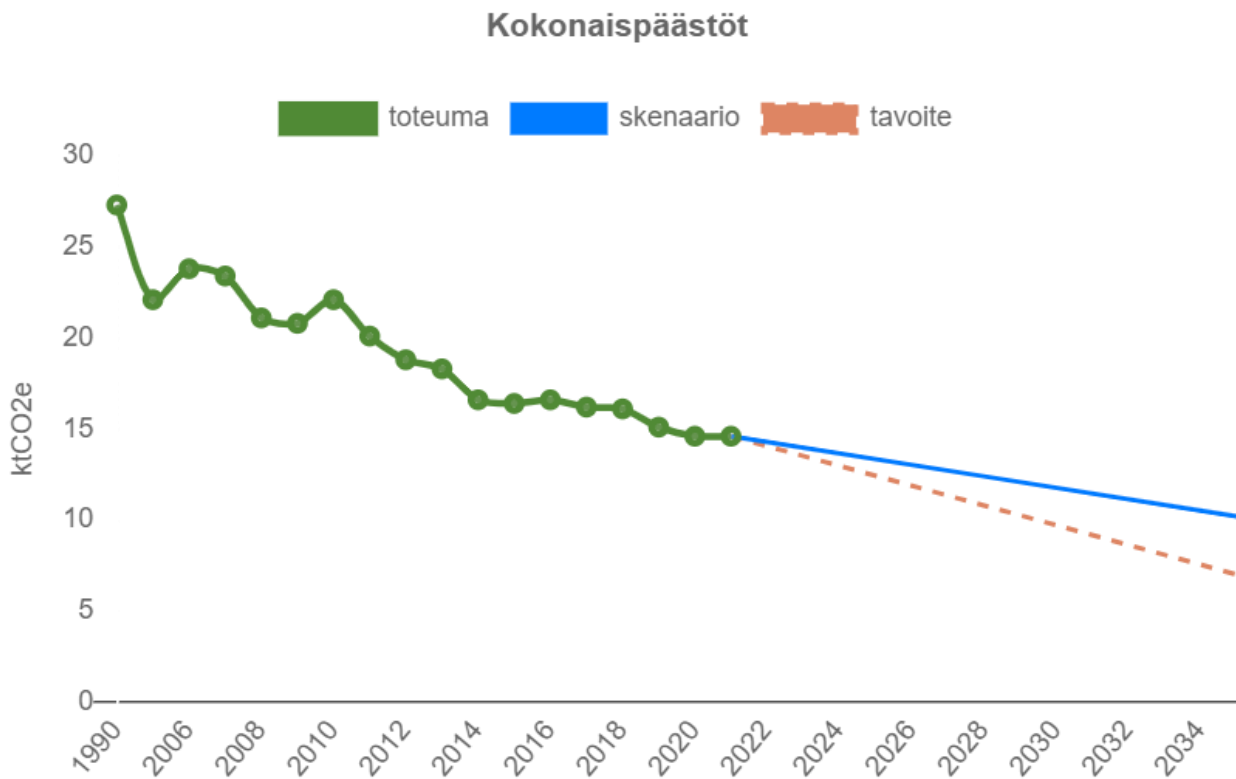

Kuva 4. Tervon päästöjen jakautuminen vuonna 2022. Suurimpia päästölähteitä olivat tieliikenne, työkoneet ja maatalous.

Kuva 5. Tervon päästöjen jakautuminen vuosina 2007–2022.

Tervon kunnan tavoitteena on 70 % päästövähennys vuodesta 2007 vuoteen 2035. Kuvassa 6 on esitetty päästöjen luonnollinen väheneminen nykyisillä toimilla (sininen viiva) sekä tavoiteltava 70 % päästövähennys (oranssi katkoviiva). Skenaarion ja tavoitteen väliin jää 3,1 kt CO₂e suuruinen kuilu, joka tulee kattaa kunnan ilmastotoimilla. Kuvaajassa ei ole huomioitu hiilinielumuutoksia.

Kuva 6. Kunnan 70 % päästövähennystavoite tarkoittaa, että päästöjä tulisi vähentää 3.1 kt CO₂e. Muu väheneminen on laskettu luontaisen kehityksen perusteella. Lähde: Suomen Ympäristökeskus, Hiilineutraali Suomi, Kasvihuonekaasupäästöjen skenaariotyökalu.

4 Ilmastotyön tavoitteet tai toimenpiteet

4.1 Kestävä energiantuotanto ja -kulutus

Tavoitteet:

- Energiantuotannon ja kulutuksen päästöjen vähentäminen
- Uusiutuvan energian osuuden kasvattaminen
- Tietoisuuden parantaminen energiansäästöön ja energiatehokkuuteen liittyen

Päämäärät:

- Parannetaan energiatehokkuutta, seurataan kulutusta ja lisätään tietoa energiankulutuksesta.
- Lisätään uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa. Vähennetään ilmaan päätyviä päästöjä.

Lähtötilanne ja jatkonäkymät:

- Tervossa on vaihdettu katuvalojen valonlähteiksi ledit. Tämä säästää vuodessa noin 100MWh energiaa eli 76 %. Elinkaariajattelun näkökulmasta on hankittu sellaisia valaisimia, joissa on vaihdettava valonlähde.
- Kokous- ja liikuntatilojen iltakäyttöä vahvistetaan jatkossa tiedotuksen kautta.
- Etätyöpiste Lokinpesä on käytössä. Ylläpidetään ja markkinoidaan sitä jatkossakin. Kunnassa on rajoittamaton etätyömahdollisuus ja samaa mallia pyritään jatkamaan.
- Lämmöntuotannon päästöjä vähennetään savukaasupesureiden käytöllä. Jatkossa selvitetään, voisiko jätevedenpuhdistamolla ja savukaasupesurissa tehostaa lämmön talteenottoa. Tällä lämmöllä saataisiin hoidettua rakennuksen lämmitys.
- Hallintokorttelissa on aurinkopaneeleita ja yksi sähköliittymä, mitä vähentää tarvetta ulkopuolisen sähkön ostoon ja myyntiin. Jatkossa pohditaan aurinkovoimaliittymän laajentamista myös muihin toimipisteisiin.
- Kunnassa toimitaan aktiivisesti uusiutuvan energian ja sähkönvarastoinnin investointien saamiseksi kuntaan sekä kannustetaan alueen yrittäjiä ja kuntalaisia sekä vapaa-ajanasukkaita energiaremontteihin.

Päämäärä	Parannetaan energiatehokkuutta, seurataan kulutusta ja lisätään tietoa energiankulutuksesta			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Tasataan kunnan rakennusten sisälämpötiloja.	Tekninen	2024->	Seurataan kunnan rakennusten sisälämpötiloja ja pyritään 20 asteen lämpötilaan.	Sisälämpötilat ja muutokset energiankulutuksessa
Edistetään lämmön talteenottoa jätevedenpuhdistuksessa.	Tervon Kehitys Oy	2025-2026	Selvitetään kustannukset ja säästöt	Edistyminen
Tehostetaan tilojen käyttöä.	Tekninen	2025-2026	Tehdään selvitys toimitilamuutosten tarpeesta ja luovutaan turhista toimistotiloista.	Tyhjien tilojen määrä
Vaihdetaan ulkovalot ledeiksi kiinteistöissä ja urheilualueilla.	Tekninen	Pidemmän aikavälin tavoite	Vaihdetaan korjausten yhteydessä valonlähteiksi ledit.	Vaihdettujen valojen määrä ja energiansäästö
Päämäärä	Lisätään uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa. Vähennetään ilmaan päätyviä päästöjä.			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Lisätään aurinkovoimaa.	Tekninen, Tervon Kehitys Oy	2025->	Lisätään aurinkopaneeleita katoille remonttien yhteydessä. Asennetaan aurinkopaneelit uuden koulun katolle ja jätevedenpuhdistamolle.	Seurataan aurinkopaneeleilla tuotetun sähkön osuutta
Luovutaan mahdollisuuksien mukaan öljylämmityksestä.	Tekninen	2025->	Pyritään luopumaan kunnan kiinteistöjen öljylämmityksestä.	Toteutuminen ja päästösäästö
Pyritään metsähakkeen toimitusketjujen vähäpäästöisyyteen.	Tervon Kehitys Oy	2025->	Pidetään asiaa aktiivisesti esillä toimijan kanssa ja pyritään edistämään toimitusketjujen päästöttömyyttä.	Toimitusketjujen seuranta

4.2 Vähäpäästöisempi liikkuminen

Tavoitteet:

- Liikenteen päästöjen pienentäminen
- Kevyen liikenteen lisääminen

Päämäärät:

- Lisätään mahdollisuuksia yhteiskyyteihin ja -kulkemiseen
- Lisätään tietoisuutta ilmastokestävästä liikkumisesta ja tuetaan kevyttä liikennettä

Lähtötilanne ja jatkonäkymät:

- Tervossa on julkista liikennettä tarjolla niukahkosti ja siksi ilmastotoimissa korostuvat yhteiskyydit. Julkisen liikenteen yhteyksien käyttöön pyritään kannustamaan ja esimerkiksi katoksia on tehty pysäkeille. Ilmastotyössä ylläpidetään kevyen liikenteen mahdollisuuksia ja varmistetaan väylien turvallisuus ympärivuotisesti, jotta autoton liikkuminen lyhyillä matkoilla onnistuu turvallisesti. Lisäksi luontoliikuntareittejä huolletaan ja tiedotetaan niistä selkeästi. Kunnan työntekijöillä on käytettävissä yhteiskäyttöpolkupyöriä ja tiedotusta näistä pyritään lisäämään.

Päämäärä	Lisätään mahdollisuuksia yhteiskyyteihin ja -kulkemiseen			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Otetaan kimppekyyttialusta käyttöön ja tiedotetaan siitä säännöllisesti.	SISU-hanke edistää kimppekyyttialustan käytettävyyttä. Kunnalla vastuu sen markkinoinnista.	2025->	SISU-hanke selvittää sopivan alustan kimppekyydeille. Kunnalla vastuu alustan markkinoinnista, viestitään siitä ja opastetaan käytössä.	Seurataan käyttömääriä ja saatua palautetta.
Päämäärä	Vahvistetaan uusiutuvien liikennepolttoaineiden käyttöä ja saantia			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Mahdollistetaan sähköautojen lataaminen.	Tekninen	2025–2026	Koululle tehdään sähkölatauspiste ja selvitetään muiden kohteiden sähkölatausmahdollisuuksia. Selvitetään aktiivisesti suurteholaturin tarvetta.	Latauspisteiden määrät ja käyttömäärät

4.3 Materiaalikiertojen edistäminen

Tavoitteet:

- Kierrätyksen lisääminen
- Materiaalien kierron ja jatkokäytön kehittäminen

Päämäärät:

- Lisätään tietoa lajittelusta ja kierrätyksestä. Vahvistetaan innostusta lajitteluun. Parannetaan kierrätysastetta kunnassa.
- Vähennetään kulutusta.

Lähtötilanne ja jatkonäkymät:

- Tervossa on Jätekukon lajitteluasema (osoitteessa Lohitie 3) sekä Rinki-ekopiste (osoitteessa Myllytie 1).
- Kunnan rakentamisessa suositaan kestäviä rakenteita ja käytännöllisyyttä, jolloin riski epäonnistua on pienempi ja käyttöikä pidempi. Elinkaariajattelu on keskeisenä osana rakennusmateriaalien suunnittelua.

Päämäärä	Parannetaan kierrätysastetta kunnassa			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuu-taho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Lisätään tietoa ja innostusta kierrätykseen ja lajitteluun.	Viestintä, asumistoimi, tekninen, Viisarit	2024->	Tarjotaan lajitteluohjeistusta (Jätekukko yhteistyössä). Tuetaan lajitteluasioiden käsittelyä osana koulun arkea. Edistetään yleisten alueiden siisteyttä. Kannustetaan asukkaita pitämään siisteydestä huolta.	Saatu palaute ja kunnan kierrätysaste
Lisätään tavaroiden yhteiskäyttöä	Kirjasto ja viestintä	2025->	Kootaan kunnan sivuille tietoa yhdistysten ja seurojen vuokratavaroista (SISU-hankkeella selvitys käynnissä). Laajennetaan kirjaston lainavalikoimaa pyytämällä kuntalaisilta/yrityksiltä lahjoituksia tarvittavista tavaroista.	Käyttömäärät

Järjestetään jätteiden lajittelu kattavasti kunnan omissa toimipisteissä niin, että lajittelu on helppoa asiakkaille ja henkilökunnalle.	Tekninen	2025–2026	Kunnantalolla lajitellaan sekajäte, muovi, biojäte, pahvi ja paperi, ja samaa toimintaa jatketaan. Lajittelu tehdään helpoksi myös kävijöille ja asiasta viestitään ahkerasti. Varmistetaan, että lajittelu on helppoa uudella koululla.	Kunnan kierrätysaste
Tehostetaan materiaalien kiertoa ja uusiokäyttöä	Tekninen, Tervon Kehitys Oy	2025->	Jatketaan purkumateriaalien hyötykäyttöä esimerkiksi maarakentamisessa. Selvitetään tuhkan käyttömahdollisuuksia maarakentamisessa. Selvitetään jätevesilietteiden vaihtoehtoisia käsittely- ja hyödyntämismenetelmiä.	Kierrätysmäärät
Päämäärä	Vähennetään kulutusta.			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Kehitetään kunnan sähköisiä palveluita ja vähennetään paperin käytön tarvetta.	Hallinto	2025->	Otetaan laajasti käyttöön: -sähköinen allekirjoitus -sähköinen asianhallintajärjestelmä -sähköinen laskutus -sähköinen arkistointi Lisätään sähköisten lomakkeiden ja hakemusten käyttöä ja kannustetaan ja ohjataan kuntalaisia sähköisten palveluiden käyttöön.	Seurataan muutoksia paperin- käyttömäärissä

4.4 Kestävämpi ruokajärjestelmä ja ruuantuotanto

Tavoitteet:

- Ruuantuotannon ja -kulutuksen päästöjen pienentäminen
- Ilmastomyönteisen maatalouden ja ruokakulttuurin vahvistaminen

Päämäärät:

- Vähennetään ruokahävikkiä
- Lisätään lähiruuan ja kasvisten syöntiä
- Lisätään tietoa maatalouden ilmastotoimista

Lähtötilanne ja jatkonäkymät:

- Tiedotus ja ruokakasvatus nähdään tärkeinä Tervossa. Oppilaille ja koteihin pyritään saamaan jatkossa lisää tietoa ruuan ilmastovaikutuksista. Kasvisruokaa ei nykytilanteessa haluta lisätä koululla, mutta keskeistä on kasvisten käytön lisäämiseen kohdistuvien ennakkoluulojen lieventäminen. Salaatti tarjoillaan suurimmaksi osin komponentteina, ja samaa mallia jatketaan. Lisäksi pyritään lisäämään kasvisten syöntiä tarjoamalla lämpimiä kasviksia säännöllisesti.
- Hävikkitasojen pitämiseksi matalina varmistetaan jatkossakin, että keittiöllä on aina ajantasainen tieto annosmääristä ja erityisruokavalioista.
- Ruokalistojen pohjana toimivat valtakunnalliset kouluruokasuositukset ja oppilastoiveet. Vuosittain pidetään toiveruokapäiviä ja kouluruokakysely teetetään oppilaille kaksi kertaa vuodessa. Näistä saadaan toimivia vinkkejä tuotekehitykseen, jonka tavoitteena on maistuva ruoka. Alueellinen muokkaaminen saatujen vastausten perusteella on mahdollista.
- Nykytilanteessa koululla ei ole paikallisia tuotteita tai lähituotteita, mutta jatkossa pyritään selvittämään, mitä tuotteita olisi mahdollista saada läheltä ja miten tämä vaikuttaisi tuotantoketjuun ja kustannuksiin.

Päämäärä	Pienennetään ruuan ilmastovaikutuksia			
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Seurataan ruokahävikkiä (lautashävikki, linjastohävikki, valmistushävikki) päivittäin ja mukautetaan ruokamääriä	Ruokapalvelutuottaja	2024->	Keittiöpäällikkö seuraa hävikkiä	Kirjataan hävikkimäärät ruokalistatiedon kanssa samaan. Näin pystytään selvittämään hävikkiä aiheuttavat ruokalajit ja

hävikkitiedon mukaan.				pohtimaan ruokalistaa hävikkinäkökulmasta.
Oppilaita kannustetaan vähentämään hävikkiä.	Ruokapalvelutuottaja, opetushenkilöstö	2024->	Päivähävikki tehdään näkyväksi syöjille. Toteutetaan kampanjoita, jotka kannustavat lautashävikin minimoimiseen. Kannustetaan oppilaita hakemaan lisää ruokaa, jotta kerralla ei tule otettua liikaa. Edistetään tervettä ruokasuhdetta ja ruuan arvostamista.	Seurataan hävikkimääriä.
Vahvistetaan ymmärrystä ja lisätään tietoa ruuan ilmastovaikutuksista	Ruokapalvelutuottaja, opetushenkilöstö	2024->	Osallistutaan valtakunnalliseen hävikkiviikkoon syksyisin.	Seurataan hävikkimääriä
Alatavoite/päämäärä	Lisätään tietoa maatalouden ilmastotoimista			
Viestitään ja tiedotetaan maatalouden ilmastotoimista.	Elinkeino-asiiantuntija, ympäristönsuojelu, hallinto ja johto	2025->	Tuodaan viestinnässä ja maatilayhteistyössä esille keinoja, joilla maatalouden ilmastopäästöjä voi pienentää ja hiilensidontaa lisätä. Tavoitteena innostaminen ja tiedottaminen.	Kontaktoitujen lukumäärä

4.5 Monimuotoiset metsät ja hyvinvoiva luonto

Tavoitteet:

- Metsien hiilensidonnän vahvistuminen
- Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuvan luonnon vahvistaminen
- Vesien monimuotoisuuden parantaminen

Päämäärät:

- Vahvistetaan hiilinielua ja torjutaan luontokatoa
- Lisätään tietoisuutta ja kiinnostusta metsiä kohtaan

Lähtötilanne ja jatkonäkymät:

Tervon nykyinen metsäsuunnitelma on päivitetty vuonna 2020 ja sen perustana on hyvän taloudellisen tuoton varmistaminen. Pääpaino on jaksollisessa kasvatuksessa. Kaikki kunnan metsät kuuluvat PEFC-sertifioinnin piiriin. Jatkossa selvitetään mahdollisuutta jatkuvan kasvatuksen kohteen perustamiseen ja pyritään tarkastelemaan hakkuumääriä hiilensidonnän näkökulmasta. Keskeistä on, että hakkuiden jälkeen huolehditaan metsien uudistamisesta nyt ja jatkossa. Luonnon monimuotoisuutta voidaan tukea metsätaloustoimien yhteydessä esimerkiksi pyrkimällä monipuulajisuuteen, turvaamalla lahopuujatkumo kunnan metsissä ja jättämällä tarpeeksi leveät suojavyöhykkeet herkkien kohteiden ympäristöön. Viheralueiden hoidossa suositetaan monipuolista puulajivalikoimaa ja mahdollisuuksien mukaan kuntaan perustetaan niitty. Kunnan metsien hoidosta ja käytöstä viestitään laajasti.

4.6. Ilmastomyönteinen kuntaorganisaatio

Tavoitteet:

- Kuntatalouden vahvistuminen
- Kunnan imagon kehittyminen
- Ilmastoystävällisyyden huomioiminen kaikilla toimialoilla
- Hankintojen ilmastovastuullisuuden kehittäminen

Päämäärät:

- Tunnistetaan ilmastovaikutuksiltaan merkittävimmät kuntakonsernin hankinnat ja asetetaan niille ilmastotavoitteet.
- Varmistetaan, että ilmastonäkökulmat läpileikkaavat kunnan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan.
- Lisätään kuntalaisten ilmastotietoisuutta ja kannustetaan kestäviin valintoihin
- Suunnitellaan ilmastomuutokseen sopeutuminen ja varaudutaan ilmastomuutokseen vaikutuksiin eri toimialoilla.

Päämäärä		Ilmastonäkökulmat läpileikkaavat toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan.		
Toimenpide konkreettisesti	Vastuutaho	Aikataulu	Miten eteenpäin?	Seuranta
Sisällytetään ympäristövastuullisuuden periaatteita hankintaohjeeseen.	Hallintopäällikkö	2024–2026	SISU-hankkeen myötä saadaan tukea kunnan hankintaohjeeseen.	Seurataan sitä, miten vastuullisuuskriteerit pystytään huomioimaan hankinnoissa.
Kehitetään hankintaosaamista ja jaetaan hyviä käytäntöjä, jotta vastuullisuus ja kiertotalouden periaatteet toteutuvat käytännön toiminnassa.	Hankinnan tekijät	2025->	Kunnan toiminnassa lisätään keskustelun ja pohdinnan kautta yhteistä ymmärrystä siihen, että ympäristönäkökulmat osataan ottaa konkreettisesti huomioon.	Seurataan hankintojen ympäristövastuullisuutta.

Huomioidaan ilmasto- ja ympäristöasiat toiminnan ja talouden suunnittelussa ja toimintakertomuksessa.	Hallintokunnat	2025->	Otetaan ilmastotoimet osaksi talousarviota, toiminnan suunnittelua ja toimintakertomusta.	Varmistetaan, että ovat osa toimintakertomusta ja taloussuunnitelmaa ja tilinpäätöstä vuosittain.
Varautumissuunnitelma päivitetään ilmastonmuutoksen riskit huomioiden.	Hallintokunnat	2025-2026	Varautumissuunnitelmassa huomioidaan kunnan riskikortti ja ilmastonmuutoksen myötä aiheutuvat riskit.	
Lisätään kuntastrategiaan ilmasto- ja ympäristötavoitteita.	Kunnanvaltuusto	2025->	Vahvistetaan ilmastotavoitteiden painoarvoa strategiassa seuraavan päivityksen yhteydessä.	
Päämäärä	Lisätään kuntalaisten ja kunnan työntekijöiden ilmastotietoisuutta ja kannustetaan kestäviin valintoihin.			
Lisätään kuntalaisten ja mökkiläisten ilmastotietoisuutta ja mahdollisuuksia ja kiinnostusta toimia ympäristöystävällisesti.	Viestintä	2024-	Suunnitellaan kunnalle ilmastoviestinnän vuosikello. Huomioidaan kuntalaisten toiveet ilmastoystävällisen arjen tukemiseksi.	
Tuodaan viestinnässä esille Tervon roolia ilmastotoimijana.	Viestintä ja kaikki toimialat	2024-	Kannustetaan kaikkia kunnan työntekijöitä viestimään aktiivisesti.	

5 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Ilmastonmuutoksen hillintä on tärkeää ja keskiössä kunnan ilmastotyössä.

Ilmastomuutokseen sopeutuminen on kuitenkin toinen erittäin olennainen seikka kuntien ilmastotyössä, sillä ilmastonmuutoksella on laaja-alaisia ja pitkäaikaisia vaikutuksia eri toimialoilla. Ilmastonmuutokseen sopeutumisella ja varautumisella voidaan vähentää riskejä ja mahdollistaa kunnan ja kuntalaisten toiminta myös poikkeustilanteissa ja vallitsevassa ilmastossa.

Suunnitteleamalla kunnan varautumista esimerkiksi sään ääri-ilmiöiden (helteet, myrskyt, rankkasateet) kohdatessa ja kiinnittämällä huomiota sopeutumiseen pitkään jatkuvien ilmastonmuutoksen vaikutusten osalta voidaan vähentää yllättäviä haasteita rakennetussa ympäristössä, sähkön- ja energiantuotannossa, vesihuollossa, terveydenhuollon toimintavarmuudessa sekä liikenteessä ja tiedonkulussa.

Varautumista ja sopeutumista voidaan tarkastella esimerkiksi Hiilineutraali Pohjois-Savo -hankkeen laatimien kuntien riskianalyyysien avulla. Näissä riskikorteissa on kiinnitetty huomioita ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja tarvittaviin toimiin viidellä eri teema-alueella.

- 1) Sateisuus
- 2) Talviolosuhteiden muutos
- 3) Myrskyt
- 4) Lämpötilan nousu
- 5) Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen

Kuntakohtaiset riskikortit antavat suuntaa siihen, mitä asioita kuntien varautumis- ja sopeutumistyössä tulee huomioida. Lisäksi riskikorttienkin tausta-aineistona toimivan Kansallisen ilmastonmuutoksen sopeutussuunnitelman 2030 (VNS 15/2022 vp) osa-alueet on tärkeää tunnistaa kuntien ilmastotyössä. Näitä ovat:

- Huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus
- Ruoka- ja ravitsemusturva
- Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö
- Uusiutuvien luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus, luontopohjaiset ratkaisut sekä kuivuusriskien hallinta
- Terveysten suojeleminen ja edistäminen
- Kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö
- Alue- ja kuntatason ilmastoriskien hallinta
- Kansainvälinen yhteistyö
- Tietopohja, viestintä ja seuranta

Tässä ilmastosuunnitelmassa on huomioitu osa Tervon riskikortissa (kuva 7) tunnistetuista riskeistä ja kehityskohteista. Toimenpiteitä tarvitaan kuitenkin lisää jatkossa ja ilmastomuutokseen sopeutumistoimien päivittäminen ja linkittäminen eri toimialoille onkin keskeistä kunnan ilmastotyön jatkuvuudessa. Tervon kunnan ilmastotyössä on tärkeää, että eri toimialoilla on selkeät vastuut toimien toteuttamisessa, seurannassa ja viestinnässä. Tämä tukee myös ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen toimien linkittymistä kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun ja seurantaan.

Kuva 7. Tervon riskikortti. Lähde: Hiilineutraali Pohjois-Savo.

6 Ilmastosuunnitelman seuranta

Tervon ilmastotyön seurantaan rakennetaan sähköinen järjestelmä, joka tukee ilmastotoimien seurantaan, raportointia ja viestintää. Järjestelmän kautta ilmastotoimet saadaan näppärästi käsiteltäväksi myös osana päätöksentekoa.

Suunnitelmallinen ja jatkuva ilmastotyö edellyttää ilmastotoimien toteuttamista osana kunnan eri toimialojen jokapäiväisiä toimintoja ja seuraamista muiden toimien yhteydessä.

Lähteet

Hiilineutraali Pohjois-Savo, Ilmastonmuutoksen riskianalyysit:

<https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/ilmastotyto/materiaalipankki/#287-287-wpfd-top>

Hiilineutraali Pohjois-Savo, Pohjois-Savon ilmastotiekartta 2035:

<https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/ilmastotyto/ilmastotiekartta/>

Suomen ympäristökeskus, Hiilineutraali Suomi, Kuntien ja alueiden ilmastoindikaattorit:

<https://hiilineutraalisuomi.fi/fi->

[FI/Paastot ja indikaattorit/Kuntien ja alueiden ilmastoindikaattorit](https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-)

Suomen ympäristökeskus, Hiilineutraali Suomi, Kuntien ja alueiden kasvihuonekaasupäästöt:

<https://hiilineutraalisuomi.fi/fi->

[FI/Paastot ja indikaattorit/Kuntien ja alueiden kayttoperusteiset kasvihuonekaasupaastot](https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-)

Suomen ympäristökeskus, Hiilineutraali Suomi, Kuntien kasvihuonekaasupäästöjen

skenaariotyökalu: <https://skenaario.hiilineutraalisuomi.fi/>

Valtioneuvosto, VNS 15/2022 vp, Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030:

<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f807fc600>

